

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

2 Quomodo prudentia ab aliis virtutibus distinguatur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

Idem est obiectum, effectus & finis prudentia.

& finis Prudentia. Agere enim honeste, est obiectum Prudentie, (sicut edificare domum, est obiectum artis) quod obiectum prius natura quam existat, consideratur a Prudentia per modum obiecti. Est etiam opus, seu effectus Prudentia, (sicut edificare est effectus artis) quatenus Prudentia dirigit voluntatem in eligendo, & potentias executrices in exequendo. Denique est etiam finis Prudentia, quia Prudentia non est ob cognitionem honesti, sed ob actionem. vide Arist. 6. Ethic. cap. 6.

Nota, Prudentiam scire quid honestum & quomodo honeste agendum, quatenus novit in particulari determinare quae circumstantiae sint necessariae ut opus fiat honestum: nempe ut temperate comedas, ut iuste iudices, ut iniuriam patienter feras, & similia.

9 **QUARTA PARS.** *Et quid turpe.* Sicut enim virtutis est facere bonum, & vitare malum: ita Prudentia est nosse bonum ut agatur, & malum ut vitetur. Vnde D. August. *Prudentiam dicit esse scientiam rerum appetendarum, & vitandarum.* Et Aristot. dicit *Prudentiam versari circa ea quae bona vel mala sunt homini;* nempe iudicando in particulari quid homini amplectendum, & quid vitandum in agendo. Ratio est, quia contrariorum eadem est scientia: nemo enim perfecte potest scire quomodo recte vivere debeat, nisi sciat quidnam in moribus sit vitandum.

10 *Explicatur reliqua definitio.*

Ex his facile intelligi possunt reliqua definitiones. Prima enim, quae est D. Aug. intelligenda est de scientia seu notitia rerum appetendarum & vitandarum in particulari, seu in singulis actionibus. In Secunda vero, quae Aristotelis est, primo dicitur esse *habitus verus*, id est, qui per se & naturam suam verus est; non autem per accidens dumtaxat, ut opinio. Secundo dicitur, *cum ratione actiuus*, id est per iudicium rationis, iudicium enim rationis est proprius actus Prudentia, per quem actum Prudentia operatur actus aliarum virtutum, illas in suis actibus dirigendo. Quod autem illud, *Cum ratione*, ita intelligendum sit, ut idem quod per rationem, tamquam per proprium actum, probatur; quia alioqui Iustitia, Fortitudo, Temperantia dicentur virtutes cum ratione activae; ut quae non possint agere sine iudicio rationis. Hoc tamen est contra mentem Aristotelis, qui illa parte vult excludere alias virtutes a definitione Prudentia. Tertio dicitur, *circa ea*, &c. id est, circa honestum & turpe, nempe ut honestum agatur, turpe fugiatur. In Tertia dicitur, *Est recta ratio agendorum*. id est, notitia recte seu honeste agendi: seu, est notitia, qua recte dirigantur humanae operationes.

DUBITATIO II.

Quomodo Prudentia ab alijs virtutibus distinguatur.

D. Thom. quest. 47.

11 *A moralibus.*

Respondeo, & Dico Primo, A Virtutibus moralibus distinguitur, Primo, quod Prudentia sit in intellectu, cuiusque actus elicited sit essentialiter notitia; Virtutes autem morales sunt in voluntate, earumque actus elicited sit essentialiter volitio vel nolitio. Secundo, hinc sequitur alia differentia; quod Prudentia sit veluti mensura & regula, qua Virtutes morales regulentur & dirigantur: qui actus voluntatis diriguntur per intelle-

ctum. Tertio, quod Prudentia respiciat honestas actiones, sub ratione veri. Nam eius est considerare quanam vere sint honestae, quae autem solum videantur tales, & quae aperte inhonestae. Virtutes autem morales respiciunt eas sub ratione boni; quia inclinant in eas, tamquam in proprium bonum naturae rationalis.

Dices, D. Th. 2. 2. q. 47. a. 4. in corp. dicit Prudentiam respicere bonum non solum materialiter, sed etiam formaliter, id est, inquit, sub ratione boni. ergo non sub ratione veri; quia fieri nequit ut eadem virtus vel etiam eadem potentia respiciat suum obiectum sub duplici ratione formali.

Obiectio.

Omissa solutione Caiet. Respondeo, Prudentiam respicere opus honestum dupliciter. Primo, tamquam obiectum cognoscibile; & sic respicit illud sub ratione veri. Secundo, ut finem operabilem; & sic respicit illud sub ratione boni. Non enim Prudentia considerat quid honestum, ut in illa veritate cognita sistat, sed ut per virtutes morales illud operetur, quia bonum.

Prudentia dup. respicit opus honestum.

Aduerte tamen, etiam si Prudentia sit essentialiter virtus intellectus, tamen ratione materiae & finis, merito ponenda est inter Virtutes morales, ut recte docet D. Th. 1. 2. q. 58. a. 3. ad 1. quia tota versatur in consideratione & directione morum. Dicitur itaque moralis, non quod sit elicitedia morum (sicut Iustitia, Fortitudo, Temperantia); sed quia morum directiva.

12 *Prudentia quo modo est virtus moralis.*

Dico Secundo, A Virtutibus intellectus distinguitur; a Sipientia quidem, quia Sipientia est mere speculativa, & versatur circa res diuinas, & indicat per causas supremas, nec postulat rectum affectum. Prudentia vero est omnino practica, versatur circa actiones humanas, iudicat saepe per causas inferiores, & postulat affectum ordinatum. vide Aristotelem lib. 6. Ethic. cap. 7.

13 *A Virtutibus intellectus. A Sipientia.*

Ab Intellectu, quia intellectus est tantum habitus cognitio principiorum, ex quibus aliorum notitia ducitur. Prudentia proprie versatur circa particularia, quae ex principiis cognoscuntur. Vnde supponit tamquam fundamentum, Intellectum principiorum moralium, qui dicitur *synthesis* secundum Theologos.

Ab Intellectualu.

A Scientia, quod scientia sit vniuersalium, nec postulet rectum appetitum. Ab Arte, quod Ars sit recta ratio faciendorum (*ἡ ἀρετή*) Prudentia vero agendorum (*ἡ πραΰτης*) iuxta Aristotelem 6. Ethic. cap. 5.

A Scientia.

Vbi nota differentiam inter facere & agere. (Graeci dicunt *ποιεῖν* & *πράττειν*.) Facere, est edere operationem transeuntem in externam materiam ut fiat aliquod opus; v. g. domus, nauis. Agere, est edere actionem immanentem vnde homo habet bonus vel malus. Secundo, Prudentia imprimit actioni formam honesti: Ars vero imprimit non actioni, seu praxi, sed operi producto formam artificialem, vbi humanis accommodam; ut pater non solum in artibus, quae externam materiam adhibent; sed etiam in iis, quae opus hominis; ut ars canendi, saltandi: cantus enim & saltus per se non sunt *ἔργα*, sed *ἔργα*, *πράξις*. Tertio, Hinc sequitur alia differentia, ut Prudentia postulet appetitum rectum, Ars minimè.

14 *Discrimen inter facere & agere.*

A Fide distinguitur, quod fides versetur immediate circa mysteria diuina, & alia quae non sunt in nostra potestate; sitque magna ex parte speculativa; neque dirigat immediate nostras actiones, neque postulet

15 *A Fide.*

postulet rectum affectum, nisi circa auctoritatem primæ veritatis, Prudentia tamen Christiana necessariò supponit fidem: sicut scientia cognitionem principiorum, v. g. beatitudinem nostram consistere in visione Dei: hanc operibus bonis promerendam: Sacramentis utendum, &c.

16
A Theologia.

Denique à Theologia distinguitur; quòd Theologia magna ex parte sit speculatiua: & non versetur immediatè circa actiones nostras: neque postulet rectum affectum, nisi eo modo, quo fides. Prudentia tamen supernaturalis conuenit cum Theologia, quòd sicut Theologia supponit expressam fidem mysteriorum, & cognitionem multarum veritatum naturalium: ita Prudentia supernaturalis supponit fidem principiorum reuelatorum, ad mores pertinentium, & cognitionem naturalem non reuelatorum.

DUBITATIO III.

Quenam sint functiones Prudentiæ.

D. Th. q. 47. art. 6. 7. 8. 9.

17
Functiones Prudentiæ.

Respondeo, Generatim ab Aristotele & D. Th. numerari tres, nempe, *benè consultare, benè iudicare, & precipere executionem.* Debent autem hi actus, vt benè fiant, fieri certo modo; nempe cum *solicitudine & diligentia*, vt D. Th. a. 9 docet. Prudentia enim in suis functionibus postulat diligentiam; scilicet prout conditio personæ, & negotij momentum, requirit. Cuius signum est, quòd nemo dicatur prudens, qui vel in consultando, vel in iudicando, vel in exequendo non adhibet diligentia debitam. Ratio est, quia prudentia est omnes circumstantias considerare, & omnia necessaria ad finem intentum (quantum fert conditio personæ) conuenienti modo, loco, tempore, &c. adhibere: quod sine magna diligentia fieri nequit. Dico *quantum fert conditio personæ*, quia si quis adhibuit quod potnit, vt rectè iudicaret, iudicium erit prudens, etiam si speculatiuè errat: vt supra dictum est.

Modus functionum.

1. Munus Consultare.

Primum igitur Prudentiæ munus est, *Benè consultare*, inquirèdo quæ media, & quæ circumstantiæ necessariae sint vt opus fiat honestè, & secundum virtutem. Operari enim secundum virtutem est finis Prudentiæ. Ad hunc finem querit in singulis negotiis idonea media per consultationem. Vnde Aristoteles 6. Ethic. cap. 7. *Prudentis maxime opus est, rectè consultare.* plura de consilio diximus 1. 2. q. 14.

2. Iudicare.

Secundum munus est, *Rectè iudicare* post consultationem. Hoc autem fit, quando post diligentem inquisitionem & considerationem rei concluditur quid, quòve modo, loco, tempore, quibusque aliis circumstantiis sit agendum, vt opus secundum virtutem fiat. Ad hoc iudicium maxime expedit in promptu habere sententias Sapientum, & in primis quæ in Proverbiis Salomonis & Ecclesiastico. hæ enim ad omnem prudentiam in omni vita hominem informant. vnde consultum esset eas memoriâ tenere.

18
Prescribit medium virtutibus, & quo modo.

Per hocce duos actus Prudentia dicitur *muenire, & prescribere medium virtutibus moralibus.* id est, quidnam in singulis functionibus mensuræ rationis sit cõmentum, non exorbitans per excessum aut defectum. v. g. in Iustitia, quid, quantum, vbi, quando, cui sit relittuendum, in Temperantia, quantum, quo modo, vbi, quando utendum cibo,

vel vxore. Prescribit autem medium, iudicando id esse medium, seu honestum, & per hoc iudicium ostendendo, seu obediendo illud voluntati, vt per virtutem moralem amplectatur.

Vtrum autem Prudentia etiam prescribat finem virtutibus moralibus, disputatur inter Scotum & Thomistas. Scotus enim in 3. d. 36. q. vnica ar. 2. affirmat, Caier. q. 47. a. 6. negat. Sed respondendum cum distinctione. Si enim loquamur de fine vniuersali, & abstracto, quem virtus moralis per se adæquatè respicit, sic Prudentia per se non prescribit illi finem. Non enim per se dicitur Prudentia in genere esse temperatè viuendum: esse fortiter agendum, & patienter ferendum: quæ sunt fines vniuersales adæquati virtutum moralium. Et hoc est quod vult D. Thom. a. 6. cum ex mente Aristotelis ait, *Prudentia non esse prescribere finem virtutibus moralibus, sed solum disponere de his quæ sunt ad finem.*

19
Vtrum sine prescribat.

Dixi *Per se*, quia etfi prudentia per se non prescribat in genere fines virtutum; tamen prescribit eos per suum fundamentum, & principium ex quo pendet; nempe per habitum *synteresis* (vt rectè D. Th. a. 6. ad 1.) qui est notitia principiorum moralium: vt patet ex 1. p. q. 79. Hic enim dicitur esse temperatè & iustè viuendum, qua in moralibus sunt principia. Et hoc sensu dici potest Prudentia prescribere finem virtutibus moralibus, quia cum ipsa includat habitum *synteresis*, tamquam suum fundamentum & radicem; quod per hunc fit, rectè dicitur per prudentiam fieri, & hoc probant argumenta Scoti. Nam si virtus moralis secundum suam essentiam consideretur, non supponit necessariò aliud dictamen prudentiæ quàm dictamen *synteresis*; cognita enim honestate, quæ est in temperatè viuendo, potest homo in genere illi affici, & firmiter proponere temperatè viuere: quod propositum permanens habitu, erit essentialiter virtus. Si verò loquamur de fine particulari, quem virtus moralis in singulis actionibus intendit, hunc finem per seipsam prescribit Prudentia, vt expressè docet D. Th. 1. 2. q. 66. ar. 3. ad 3. Quia virtus moralis in singulis actionibus intendit honestè operari, seu attingere medium, vt per se constat; hoc enim est finis intrinsecus in quacumque actione virtutis. Quid autem in singulis honestum, seu medium, & quænam ad hoc necessaria, ostendit prudentia. His adde, Prudentiam dici etiam prescribere ea quæ sunt ad finem: (vt docet D. Th. art. 6. ex Aristotele lib. 6. Ethic. c. 12 & 13.) tum quia posito affectu generali alicuius finis per virtutem moralem, v. g. per intentionem viuèdi temperatè, Prudentia prescribit quibus & qualibus actionibus ad eum finem pertingas: tum quia in singulis actionibus, posito affectu rectè operandi, prescribit circumstantias ad hoc necessarias.

20
Synteresis finem generalem virtutibus prescribit.

Tertium munus est, *Rectè imperare.* Hoc imperium multi Thomistæ putant esse actum omnino distinctum à iudicio, qui semper sit necessarius vt voluntas interiùs, vel exteriùs liberè operetur. etfi enim intellectus iudicet bonum esse hoc facere; tamen voluntatem non posse moueri, nisi intellectus imperet voluntati, interiùs dicendo *Fac hoc*: quo imperio posito, voluntatem non posse detrectare, sed necessariò obedire. Sed 1. 2. q. 17. art. 1. dub. 2. ostensum est, tale imperium non esse necessarium, imò euertere libertatem.

21

Prudentia particulari.

22
Et medium prescribit.

Itaque quando ab Aristotele 6. Ethic. c. 10. & D. Th.

24